

แบบเสนอขอรับ รางวัลนวัตกรรม สร้างสรรค์คนดี

ด้านการจัดการเรียนการสอน
ประจำปีการศึกษา 2567

การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างคนดี พัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมนักเรียน โดยใช้

“วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย”
ตามกรอบแนวคิดการเรียนรู้สมาริเป็นฐาน

ของ

นายบุรินทร์ จันทวี

ตำแหน่ง ครู

โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง)

อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

เอกสารฉบับนี้ เป็นการนำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์คนดี เรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างคนดี พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้ “วิถีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย” ตามกรอบแนวคิดการเรียนรู้ สมาธิเป็นฐาน” ตามกรอบคิดการเรียนรู้ที่มีสติ และสมาธิเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ เป็นการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง พระพุทธศาสนาที่มีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิถีคิดแบบ สืบสาวเหตุปัจจัย ตามหลักคิดโยนิโสมนสิการ และการใช้สมาธิเป็นฐาน ในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามกรอบคิดการเรียนรู้ที่มีสมาธิเป็นฐาน โดยนำหลักคำสอนใน พระพุทธศาสนา เรื่องโยนิโสมนสิการและเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา เชื่อมโยงเข้ากับการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อก่อให้เกิดนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ มีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตและ สร้างนักเรียนให้เป็นคนดีคนเก่ง และมีความสุขตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีที่ เน้นให้เยาวชนเป็นคนดีเก่ง และมีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็น พลเมืองดีของชาติอย่างยั่งยืน โดยรายละเอียดของนวัตกรรมประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญ ของผลงานนวัตกรรม จุดประสงค์และเป้าหมายของการใช้นวัตกรรม กระบวนการผลิตนวัตกรรมหรือ ขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน ผลของการดำเนินการ ผลสัมฤทธิ์และประโยชน์ที่ได้รับ ปัจจัยความสำเร็จของ นวัตกรรม บทเรียนที่ได้รับจากการใช้นวัตกรรม และการเผยแพร่/การได้รับการยอมรับ/รางวัลที่ได้รับจาก การผลิต นวัตกรรม

ผู้จัดทำขอขอบพระคุณ ผู้บริหาร คณะครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จนส่งผลให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ หากเอกสารฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้จัดทำยินดีรับคำแนะนำเพื่อนำไป พัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้ สมบูรณ์ครบถ้วนต่อไป

บุรินทร์ จันทวี

ผู้จัดทำ

สารบัญ

หน้า

คำนำ	ก
สารบัญ	ข
การนำเสนอผลงานนวัตกรรม	๑
ความสำคัญของผลงานนวัตกรรม	๑
จุดประสงค์และเป้าหมายของนวัตกรรม	๔
กระบวนการผลิตนวัตกรรมหรือขั้นตอนการดำเนินงาน	๕
ผลการดำเนินการ/ผลสัมฤทธิ์/ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๔
ปัจจัยความสำเร็จ	๑๘
บทเรียนที่ได้รับ	๑๙
การเผยแพร่/การได้รับการยอมรับ/รางวัลที่ได้รับ	๒๐
ภาคผนวก	๒๒

การนำเสนอ “นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี” โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.
ปีการศึกษา ๒๕๖๗

ชื่อผลงานนวัตกรรม : การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างคนดี พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้
“วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย” ตามกรอบแนวคิดการเรียนรู้สมมติเป็นฐาน

ประเภทผลงาน

- ด้านการบริหาร
 ด้านการเรียนการสอน

สอดคล้องกับคุณลักษณะโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

- ความพอเพียง
 ความกตัญญู
 ความซื่อสัตย์สุจริต
 ความรับผิดชอบ
 อุดมการณ์คุณธรรม
 คุณธรรมอัตลักษณ์โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง)

ชื่อเจ้าของผลงาน : นายบุรินทร์ จันทวี ตำแหน่ง ครู

โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑

โทรศัพท์.....๐๘๗-๓๔๑๙๙๓๑..... โทรสาร.....

โทรศัพท์มือถือ..๐๘๗-๓๔๑๙๙๓๑..... e-mail.....Burin.๒๕๖๗@gmail.com.....

รายละเอียดการนำเสนอผลงานนวัตกรรม

๑. ความสำคัญของผลงานนวัตกรรม

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เกี่ยวกับนักเรียนและครู ความว่า “ครูต้องสอนให้เด็กนักเรียนมีน้ำใจ เช่น คนเรียนเก่งช่วยติวเพื่อนที่เรียนล้าหลัง มิใช่สอนให้เด็กคิดแต่จะแข่งขันกับเพื่อน ครูต้องมุ่งปลูกฝังความดีให้นักเรียน จะต้องอบรมเด็กทั้งในด้านจริยธรรมจรรยา และวัฒนธรรมรวมทั้งให้มีความสำนึกรับผิดชอบ ตลอดรัชสมัย ๗๐ ปีในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงเน้นย้ำเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต ยึดมั่นในหน้าที่ ในด้านการศึกษาได้พระราชทานพระราชดำรัส พระบรมราโชบายไว้มากมาย ทรงย้ำว่า “ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ

การศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันหน้า” เพราะฉะนั้น การอบรมและสั่งสอนของครูจะต้องแยกกัน คือ สอนวิชาการให้เด็กมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน รู้เฉพาะทาง ขณะเดียวกันต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมไทย มารยาทไทย ความรับผิดชอบต่อหน้าที่และการเป็นพลเมืองดี ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญเปรียบกับรากแก้วของต้นไม้ที่จะเกาะยึดให้ต้นไม้เติบโตมั่นคง ทั้งนี้ พระองค์ทรงเน้นย้ำเรื่องคุณธรรมอย่างมาก และตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ ๑๐ ซึ่งมีพระราชกระแสรับสั่งให้ “ช่วยสร้างคนดีให้บ้านเมือง” การเป็นพลเมืองดีหมายถึง การมีน้ำใจ มีความเอื้ออาทร ต้องทำงานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ “เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ทำ”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา ๖) และแนวการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา ๒๒) ในการจัดการศึกษา ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา ๒๓ ข้อ (๕) ทั้งนี้ การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และความเป็นมาของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑๐ พร้อมทั้งเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ผู้เรียนจึงต้องมีทักษะการเรียนรู้ประกอบด้วยทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และ ทักษะชีวิตและการทำงาน ดังนั้นการเตรียมคนเพื่อให้สามารถเรียนรู้และดำเนินชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายปรับตัวให้ได้เหมาะสม ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมที่พัฒนาและส่งเสริม ทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ (๓R๔Cs) ควบคู่กับการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสิ่งที่จะเป็นพื้นฐานของนักเรียนในยุคปฏิรูปการศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษายั่งยืน และมีความมั่นคง คือ คุณธรรม

โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดกลาง มีนักเรียนจำนวน ๔๘๘ คน จากกิจกรรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน คณะครูได้ดำเนินการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบ ๑๐๐ % พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรกรรม รับจ้างทั่วไป และไปทำงานต่างจังหวัด นักเรียนส่วนใหญ่จึงถูกทิ้งให้อยู่กับปู่ย่าตายายหรือญาติพี่น้อง ผู้ปกครอง

ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนและสนใจการเรียนของบุตรหลาน นักเรียนขาดจิตสำนึกด้านความกตัญญู ชอบขีดเขียนโต๊ะเก้าอี้ ฝาผนัง ทั้งขยะไม่ถูกที่ ไม่เห็นความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อม ไม่รู้หน้าที่ ไม่มีระเบียบวินัย ชอบเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ไม่ส่งงาน ติดเกม ติดโทรศัพท์ ไม่ช่วยทำงานบ้าน มีสภาพจิตใจและพฤติกรรมเสี่ยงไปในทางที่ไม่ดี ขาดสติ สมาธิและไม่สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนานวัตกรรม เรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างคนดี พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้ “วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย” ตามกรอบแนวคิดการเรียนรู้สมาธิเป็นฐาน” โดยนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เรื่องโยนิโสมนสิการและเรื่อง ศิลสมาธิ ปัญญา เชื่อมโยงเข้ากับการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อก่อให้เกิดนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ มีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตและสร้างนักเรียนให้เป็นคนดีคนเก่ง และมีความสุขตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ที่เน้นให้เยาวชนเป็นคนดีเก่ง และมีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

๑.๒ แนวคิดหลักการสำคัญ

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้ “วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย” ตามกรอบแนวคิดการเรียนรู้สมาธิเป็นฐาน เป็นลักษณะของการพัฒนาทักษะชีวิตที่ใช้หลักธรรมมาเป็นฐานในการเรียนรู้ และส่วนในด้านกระบวนการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในรูปของการปฏิบัติ Active Learning ได้สอนให้เด็กเรียนรู้ถึงคุณค่าแท้จริงของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง แนวทางการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจน สนุกสนาน ให้เด็ก ๆ ได้ใช้กระบวนการคิดระดับสูงโดยเฉพาะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการที่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของผู้ที่มีพฤติกรรมในการละอายชั่วกลัวบาป เป็นผู้มีเบญจศีล เบญจธรรมในตน อารงความเป็นคนไทยที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของคนไทย ๔.๐ ที่สามารถสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้กับประเทศ ตามเป้าหมายของมาตรฐานของชาติที่กำหนดไว้

โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจให้ดีละเอียดถี่ถ้วน กล่าวคือ การพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วน ทางพุทธศาสนาถือว่ามีความไม่ประมาทหรือ "อัมมาท" ซึ่งเป็นแหล่งรวมแห่งธรรมฝ่ายดีหรือ "กุศลธรรม" ทั้งปวง นอกจากนั้น ยังจัดเป็นธรรมะข้อหนึ่งในกลุ่มธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญด้วยปัญญา และเป็นธรรมะมีอุปการะมากแก่มนุษย์

การใช้ความคิดถูกวิธี คือ การกระทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา สืบค้นถึงต้นเค้า สวหาเหตุผลจนตลอดสายแยกแยะออกพิเคราะห์ดูด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบ

ด้านกระบวนการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ตามกรอบแนวคิดการเรียนรู้สมมติเป็นฐาน สามารถนำมาบูรณาการร่วมกับโครงการคุณธรรม สพฐ. โดยผ่านกระบวนการทั้งหมด ๖ ขั้นตอนของการเรียนรู้ สาระสำคัญของกระบวนการทั้ง ๖ ขั้นนั้น เน้นการมีสติ ตุกายใจ โดยในกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้รูปแบบของการเน้น “ตัวรู้” ให้สัมพันธ์กับความรู้โดยการใช้สติและสมมติเป็นฐานควบคู่ไปกับการใช้ คำถามสะท้อนคิด (Reflection) ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ผูกทักษะชีวิตและ การคิดที่จำเป็น เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม แบ่งความรับผิดชอบเพื่อแสวงหาความรู้ให้ได้มาซึ่งคำตอบหรือ ข้อค้นพบต่าง ๆ ด้วยตนเองและกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีการอภิปราย แสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่มบน พื้นฐานของข้อมูลที่ตนเองค้นพบด้วยเหตุผล อย่างมั่นใจเพื่อสรุปเป็นความรู้ของกลุ่ม ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ค้นพบและรู้จักคุณค่าในตนเอง อันจะช่วยให้ นักเรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น เป็นการพัฒนาทั้งบุคลิก พฤติกรรม จิตใจและปัญญา เป็นการส่งเสริมให้ นักเรียนพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

๒. จุดประสงค์และเป้าหมาย

๒.๑ จุดประสงค์

๒.๑.๑ เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม สถานศึกษากำหนด เพื่อเป็นพลเมืองดีของชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

๒.๑.๒ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียนโดยนำหลักคำสอนใน พระพุทธศาสนา เรื่อง วิถีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และสมมติเป็นฐาน เชื่อมโยงเข้ากับการใช้ ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

๒.๑.๓ เพื่อส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิถีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และ สมมติเป็นฐานเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน และเป็นผู้นำด้านการจัดการ เรียนรู้

๒.๒ เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

๒.๒.๑ นักเรียนโรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ร้อยละ ๘๐ มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๒.๒.๒ นักเรียนโรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ร้อยละ ๘๐ มีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตโดยนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ในเรื่อง วิถีคิดแบบสืบสาวเหตุ ปัจจัย และสมมติเป็นฐานมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นพลเมืองดีของชุมชน สังคมและประเทศชาติ

๒.๒.๓ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีสื่อ นวัตกรรม สร้างสรรค์คนดีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

เชิงคุณภาพ

- นักเรียนเกิดคุณลักษณะ หรือคุณธรรมหลักที่พึงประสงค์ มีการใช้วิถีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และสมาธิเป็นฐาน มีสติ เมตตา สุจริต เคารพและสัจจะ สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุขในสังคมยุคดิจิทัลและสามารถเป็นพลเมืองดีของชุมชน สังคมและประเทศชาติได้

- ครูมีมีสื่อ นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. หรือตามกรอบแนวคิด ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง กตัญญู ซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม เปรียบเสมือนเป็นคุณธรรมสากล ที่จะช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น”

๓. กระบวนการผลิตนวัตกรรม

๓.๑ การออกแบบผลงาน/นวัตกรรม

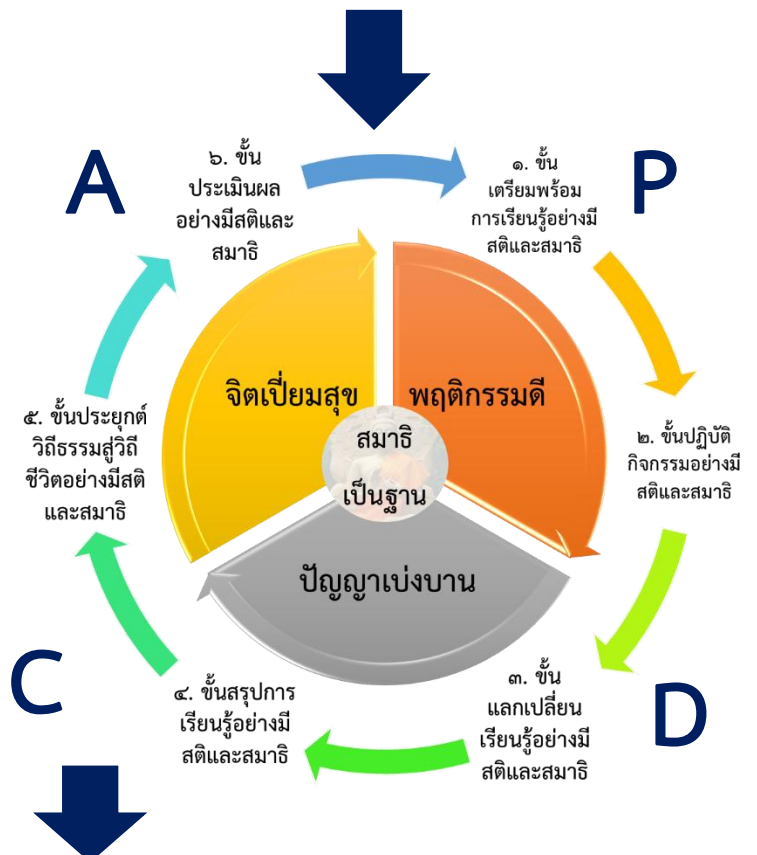
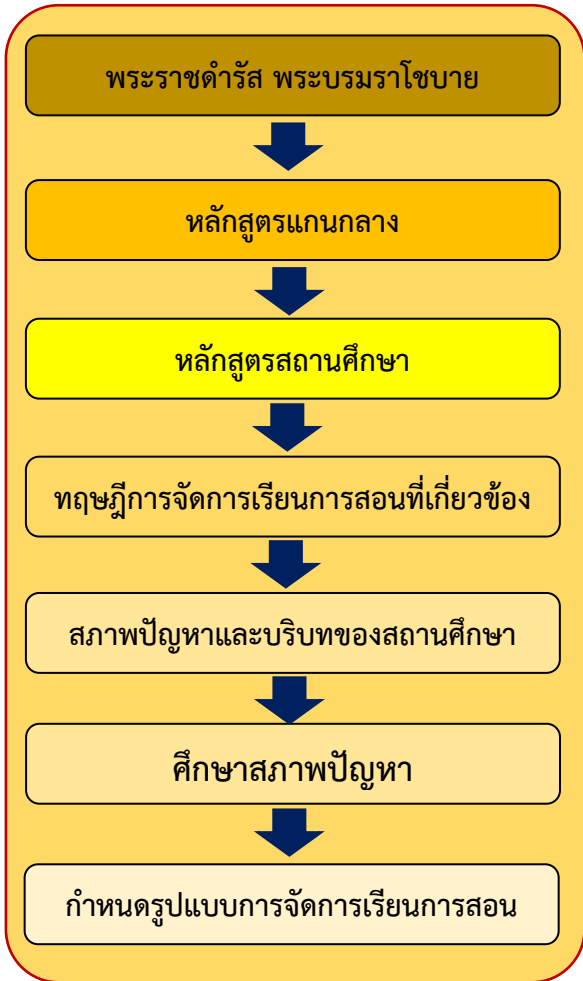
จากการศึกษาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงวิถีคิดของนักเรียน ให้สามารถมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโครงการโรงเรียนคุณธรรม และคุณอัตลักษณ์ของสถานศึกษาได้

โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจให้ละเอียดถี่ถ้วน การใช้ความคิดถูกวิธี คือ การกระทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สวหาเหตุผลจนตลอดสาย แยกแยะออกพิเคราะห์หัดด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดยอุบายวิธี ให้เห็นสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

วิถีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หรือวิถีคิดแบบอิตทัปปัจจยตา คือการคิดวิเคราะห์ การพิจารณาว่า “สิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี” “เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี” วิถีคิดแบบนี้อธิบายว่าสมมุติว่า ทอดไข่เจียว ถ้ามีน้ำมัน ผลเป็นเช่นไร ไม่มีน้ำมันผลเป็นเช่นไร สุกบุหรี่ป่อยเป็นเช่นไร ไม่สุกบุหรี่ป่อยเป็นเช่นไร ทำใบงาน ส่งงาน ครบเป็นเช่นไร ขี้เกียจ ไม่ส่งงานผลเป็นเช่นไร เป็นต้น คำว่า “เหตุ” คือ ต้นตอ หรือ เงื่อนไขใหญ่ คำว่า “ปัจจัย” คือ เงื่อนไขหลายอย่างรวมกัน ดังนั้นคำว่า “เหตุปัจจัย” คือเหตุหลาย เหตุหรือเงื่อนไขหลาย อย่างมารวมกันก่อให้เกิดผล

การเรียนรู้โดยใช้สมาธิเป็นฐาน (Concentration - Based Learning) หรือ (CBL) เป็นแนวคิดซึ่งผู้เขียนนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ในเรื่อง ของ ศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อนำเอาสมาธิ มาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้แล้ว ก็จะส่งผลให้นักเรียน และผู้ปฏิบัติ ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งจะส่งผลต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ อันประกอบด้วย การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การนำไปใช้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

แผนผังแสดงการออกแบบนวัตกรรม

นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต เป็นคนดีคนเก่งตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) เพื่อเป็นพลเมืองดีของชุมชน สังคมและประเทศชาติ

การดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และสมาธิเป็นฐานมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นพลเมืองดีของชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยใช้รูปแบบวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ “นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี” ในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโดยใช้ “วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย” โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้สมาธิเป็นฐาน คือ การมีจิตจดจ่ออยู่กับปัจจัยแต่ละขณะ มีสติรู้ตัวทั่วพร้อม ตื่นรู้ และมีสมาธิมุ่งมั่นในทุกการกระทำอย่างมีความสุข ซึ่งประกอบด้วย วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และขั้นตอนสมาธิเป็นฐาน

วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
ในขั้นตอนนี้เป็นการคิดวิเคราะห์ การพิจารณาถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในลักษณะที่ว่า “สิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี” “เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี” วิธีคิดแบบนี้อธิบายว่าสมมุติว่า สิบบุหรี่ป้อยเป็นเช่นไร ไม่สิบบุหรี่ป้อยเป็นเช่นไร ทำใบบาง ส่งงานครบเป็นเช่นไร ชี้เกียจ ไม่ส่งงานผลเป็นเช่นไร เป็นต้น

เป็นการสืบค้นว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น มีต้นตอมาจากไหน มีปัจจัยอะไรบ้างมาประกอบหรือมาประชุมกันจนเกิดเป็น ผล หรือ ระบบ หรือ สิ่งที่ปรากฏขึ้น วิธีคิดพิจารณาถึงปัญหาหาหนทางแก้ไขปัญหาด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยคิดถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล

คำว่า “เหตุ” คือ ต้นตอ หรือ เงื่อนไขใหญ่ คำว่า “ปัจจัย” คือ เงื่อนไขหลายอย่างรวมกัน ดังนั้น คำว่า “เหตุปัจจัย” คือเหตุหลาย เหตุหรือเงื่อนไขหลายอย่างมารวมกันก่อให้เกิดผล

ตัวอย่างคำถามสำคัญ

๑. สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน มีปัจจัยอะไรที่ทำให้เกิดขึ้นบ้าง
๒. หากนักเรียนต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต นักเรียนจะต้องมีปัจจัยอะไรบ้างมาสนับสนุนให้ประสบผลสำเร็จ
๓. สุขภาพที่ดีจะเกิดขึ้นได้ เพราะมีปัจจัยอะไรมาสนับสนุน
๔. ทุกข์จะเกิดขึ้นได้เพราะมีอะไรเป็นปัจจัย (การคิดแบบอริยสัจ)

สมาธิเป็นฐาน ขั้นที่ ๑ เตรียมความพร้อมเรียนรู้อย่างมีสติและสมาธิ

ในขั้นนี้เป็นการเตรียมสภาพร่างกายและจิตใจของผู้เรียน และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อม สำหรับการเรียนรู้โดยเริ่มจากการเตรียมตัวผู้เรียนให้มีความรู้สึกตัวทั่วพร้อม และรู้เท่าทันความรู้สึกของตนเอง ระลึกรู้ และตื่นรู้ตลอดเวลาในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม ไม่วอกแวก แน่วแน่ มีความจดจ่ออยู่กับบทเรียนในทุกขณะของการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการสร้างความแกร่งกล้า

และร่าเริง ในการรับสิ่งใหม่ๆ หรือกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในบทเรียนถัดจากนั้น เป็นการเตรียมบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเปิดพื้นที่ระหว่างครูกับนักเรียนให้รู้สึกปลอดภัย และพร้อมที่จะแบ่งปันในสิ่งที่จะเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยการไหว้พระสวดมนต์ ท่องคำอธิษฐานตั้งสัจจะร่วมกัน รวมถึงการเปลี่ยนอิริยาบถ เคลื่อนไหวอย่างมีสติและสมาธิ การเตรียมผู้เรียนให้เห็นภาพรวมในกิจกรรมที่จะเรียนรู้ไปในทางทิศใด

คำถามสำคัญ

๑. ผู้เรียนมีสติระลึก รู้ ตื่นรู้ หรือเตรียมตัว พร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ๆ หรือไม่
๒. ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเข้าสู่กิจกรรมมากน้อยเพียงใด
๓. บรรยากาศในขณะนั้นเอื้อที่จะให้เกิดการเรียนรู้ หรือไม่

สมาธิเป็นฐาน ขั้นที่ ๒ ปฏิบัติกิจกรรมอย่างมีสติและสมาธิ

ในขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม ผู้เรียนมีสติระลึก รู้ ตื่นรู้ มีความจดจ่อ และตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่กำลังมีส่วนร่วม รู้เท่าทันตามความคิดและความรู้สึกของตนเองในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ การดูเรื่องราวผ่านคลิป และการร้องเพลง เป็นต้น ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมครูต้องหมั่นสังเกตผู้เรียนแต่ละคนว่า ผู้เรียนมีการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และมีการสื่อสารแบบสองทาง (Two – ways communication) ระหว่างผู้เรียน และครูผู้สอน

คำถามสำคัญ

๑. นักเรียนมีความจดจ่อต่อสิ่งที่ทำ หรือกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องมากน้อยเพียงใด
๒. นักเรียนมีความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม มากน้อยเพียงใด
๓. ขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนตามความคิดและรู้เท่าทันความรู้สึกนึกคิด และการกระทำของตนเองได้มากน้อยเพียงใด

สมาธิเป็นฐาน ขั้นที่ ๓ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีสติและสมาธิ

ผู้เรียนและผู้สอนได้ร่วมกันประมวลและถอดประสบการณ์จากการปฏิบัติกิจกรรม จนสามารถนำไปสู่การแบ่งปัน (Sharing) บนฐานของความตระหนักรู้และใส่ใจ (Caring) ทั้งในมิติของความรู้สึก และมิติของการเรียนรู้ที่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนในขณะที่มีสติของความรู้สึกนั้น เป็นการสะท้อนตนเอง (Self – reflection) จากการที่ได้สัมผัสกับสื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปภาพ คลิปวิดีโอ สถานการณ์ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ผู้เรียนได้พิจารณาความรู้สึกของตนเองด้วยความเข้าใจตามเหตุและปัจจัย และได้เห็นธรรมอะไรที่อยู่ในบทเรียน สร้างความกระจ่างในเนื้อหาและกิจกรรมในบทเรียน ทั้งความเหมือนความแตกต่าง และความเชื่อมโยงที่นำไปสู่การเรียนรู้ และกระตุ้นให้เกิดปัญญามากยิ่งขึ้น

คำถามสำคัญ

๑. นักเรียนรู้สึกอย่างไร ก่อนปฏิบัติ ขณะปฏิบัติ และหลังปฏิบัติกิจกรรม (ตัวรู้)
๒. นักเรียนมีความเข้าใจ อย่างไร (ความรู้)
๓. นักเรียนได้เรียนรู้อะไร (เรียนรู้)

สมาธิเป็นฐาน ขั้นที่ ๔ สรุปการเรียนรู้อย่างมีสติและสมาธิ

ในขั้นนี้เป็นการสะท้อนมุมมองว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องราว หรือประเด็นที่ได้ศึกษาในบทเรียนผ่านการสรุปประเด็นหลักแล้วคิดวิเคราะห์ และบูรณาการองค์ความรู้ นำไปสู่ความคิดรวบยอด (Concept) อันเป็นหลักการ/ประเด็นสำคัญ/คุณค่า ซึ่งเป็นแก่นของการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ

คำถามสำคัญ

๑. นักเรียนได้หลักการ ประเด็นสำคัญ หรือคุณค่าอะไรบ้าง โดยไม่มีการตัดสินผิด – ถูก ทั้งนี้ครูสามารถเพิ่มเติมประเด็นสำคัญ หรือคุณค่าบางอย่าง เพื่อเน้นย้ำคุณธรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้น

สมาธิเป็นฐาน ขั้นที่ ๕ ประยุกต์วิถีธรรมสู่วิถีชีวิตอย่างมีสติและสมาธิ

ในขั้นนี้ ผู้เรียนนำ “ตัวรู้” และ “ความรู้” รวมถึง “สิ่งที่ได้เรียนรู้” ไปสู่การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และบูรณาการไปพัฒนาต่อยอด รวมถึงการคิดออกแบบเพื่อหาแนวทางพัฒนานวัตกรรมสู่วิถีชีวิตและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการกิน อยู่ ดู และฟังสิ่งต่าง ๆ รวมถึงการใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อน อยู่กับครอบครัว การเรียนในห้องเรียน และการเล่นกีฬา เป็นต้น

คำถามสำคัญ

๑. นักเรียนรู้ มี “ตัวรู้” ในตนเองมากน้อยเพียงใด

๒. นักเรียนมี “ความรู้” ที่เป็นแก่น เช่น ความคิดรวบยอด (Concept) อันเป็นหลักการ/ประเด็นสำคัญ/คุณค่า นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แก้ปัญหา สร้างสิ่งใหม่ๆ เพื่อตนเองหรือสังคมได้อย่างไร

๓. นักเรียนนำไปประยุกต์ได้อย่างไรในการดำเนินชีวิตได้อย่างไร

สมาธิเป็นฐาน ขั้นที่ ๖ ประเมินผลอย่างมีสติและสมาธิ

การประเมินจะแทรกอยู่ในทุกขั้นของการเรียนรู้ทั้ง ๖ ขั้น โดยใช้หลักการจิตใจนำปัญญา ซึ่งเป็น การประเมินภาพรวมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในบทเรียนนั้น ๆ ว่า ตอบโจทย์ที่ผู้เรียนต้องการหรือไม่ ผู้เรียนบรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ที่ตั้งไว้ของบทเรียน ผู้เรียนได้พัฒนาสติและสมาธิมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ เน้นการที่ผู้เรียนสำรวจตัวเองและนำสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิต โดยมีการบันทึกลงในสมุดบันทึกความดี ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ครูจะให้นักเรียนนำมาทบทวนและแลกเปลี่ยน ทุกครั้งก่อนที่จะเริ่มบทเรียนใหม่

คำถามสำคัญ

๑. บทเรียนนี้ นักเรียนมีความสนใจ หรือตอบโจทย์ผู้เรียนมากน้อยเพียงใด

๒. นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามบทเรียนมากน้อยเพียงใด

๓. จากการที่ได้ให้นักเรียนทำกิจกรรมมา ความมีสติระลึกรู้ของนักเรียนแตกต่างกัน หรือเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างไร มีสถานการณ์ใดที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง

๔. การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดประโยชน์อย่างไร

ประเด็นสำคัญที่ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องตระหนักรู้ และใส่ใจในทุกกระบวนการของการเรียนรู้ที่ คือ การให้ความสำคัญกับช่วงเวลาของการเปิดโอกาสให้ได้มีสติ ตูกายและใจในแต่ละช่วงจังหวะของแต่ละ ขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการไปจนถึงขั้นตอนของการสรุปการเรียนรู้ในแต่ละขณะกระบวนการ เรียนรู้จะต้องเป็นไปแบบพลวัต โดยมีการทวนกลับในแต่ละชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้แบบเป็นองค์รวม ไม่ใช่การเรียนรู้แบบเส้นตรง แต่เป็นการเรียนรู้แบบทวนกลาง โดยวางฐานอยู่บนการใช้สติเพื่อให้เกิดสมาธิ อันจะนำไปสู่การจุดประกายให้เกิดปัญญาในทุกช่วงแห่งการเรียนรู้ ปัญญาที่จะเกิดขึ้นต้องเป็นปัญญาแห่ง การรู้ ตื่น และเบิกบานในทุกช่วงเวลาของการใช้ชีวิต ตั้งแต่ตื่นนอนมาเรียนหนังสือ แล้วกลับไปใช้ชีวิตใน บ้านของตัวเองอีกครั้งหนึ่ง จึงจะถือว่าเป็นการเรียนรู้พระพุทธศาสนาแบบวิถีชีวิตบนฐานของการตื่นรู้ มากกว่าที่จะเน้นเฉพาะตัวความรู้แต่เพียงอย่างเดียว

๓.๓ ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน

จากการนำนวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี “การดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ที่มีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และสมาธิเป็นฐาน” นั้น มุ่งเน้นปลูกฝังให้ นักเรียนนั้นมีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ต่อส่วนรวม นำมาใช้ประยุกต์ใช้ควบคู่กับ การจัดการเรียน ส่งผลให้นักเรียนนั้น รู้จักหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ต่อส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของโรงเรียน และเสียสละต่อส่วนรวม ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของ โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนภายในห้องเรียน ซึ่งจะพัฒนานักเรียน ให้เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และสังคมต่อไป

โยนิโสมนสิการ วิธีคิดแบบสาวเหตุปัจจัย

การเรียนการสอนแบบวิธีคิดแบบสาวเหตุปัจจัย เป็นการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดสืบสาวหาเหตุปัจจัยของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเน้นให้ นักเรียนรู้จักตั้งคำถาม รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลได้อย่างมีเหตุผล

การเรียนการสอนแบบวิธีคิดแบบสาวเหตุปัจจัย มีขั้นตอนดังนี้

๑. ตั้งคำถาม ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำถามควรมีลักษณะที่เปิดกว้าง ทำทลายความคิด และกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากหาคำตอบ

๒. รวบรวมข้อมูล ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการหาคำตอบสำหรับคำถามที่ตั้งไว้ ข้อมูลอาจได้มาจากการสังเกต การทดลอง การสัมภาษณ์ และการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

๓. วิเคราะห์ข้อมูล ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาอย่างรอบคอบ โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่าง ๆ ว่ามีความเชื่อมโยงกันอย่างไร

๔. สรุปผล ผู้เรียนสรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยระบุสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างการสอนแบบวิธีคิดแบบสาวเหตุปัจจัย

ตัวอย่างแนวทางการประยุกต์ใช้การเรียนการสอนแบบวิธีคิดแบบสาวเหตุปัจจัย วิชาสังคมศึกษา

เนื้อหาเรื่องประวัติศาสตร์

ครูอาจให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น เช่น ทำไมประเทศไทยถึงเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒? ทำไมประเทศไทยถึงเกิดการปฏิวัติ ๒๔๗๕? เป็นต้น จากนั้นครูให้นักเรียนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นั้น ๆ จากการอ่านหนังสือ ค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต หรือสัมภาษณ์ผู้รู้ เมื่อนักเรียนรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้ว ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลว่าสาเหตุของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นั้นเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

เนื้อหาเรื่องภูมิศาสตร์

ครูอาจให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์ เช่น ทำไมประเทศไทยถึงเกิดน้ำท่วมบ่อยครั้ง? ทำไมประเทศไทยถึงมีดินถล่มบ่อยครั้ง? เป็นต้น จากนั้นครูให้นักเรียนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์นั้น ๆ จากการสังเกต ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น แผนที่ หนังสือ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เมื่อนักเรียนรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้ว ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลว่าสาเหตุของปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์นั้นเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น สภาพอากาศ ภูมิประเทศ และการกระทำของมนุษย์ เป็นต้น

เนื้อหาเรื่องเศรษฐศาสตร์

ครูอาจให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น ทำไมประเทศไทยถึงมีหนี้สินสูง? ทำไมประเทศไทยถึงมีรายได้น้อย? เป็นต้น จากนั้นครูให้นักเรียนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจนั้น ๆ จากการอ่านหนังสือ ค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต หรือสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เมื่อนักเรียนรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้ว ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลว่าสาเหตุของปัญหาทางเศรษฐกิจนั้นเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น นโยบายเศรษฐกิจ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ

เนื้อหาเรื่องการเมือง

ครูอาจให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง เช่น ทำไมประเทศไทยถึงมีการชุมนุมทางการเมืองบ่อยครั้ง? ทำไมประเทศไทยถึงมีการเลือกตั้งบ่อยครั้ง? เป็นต้น จากนั้นครูให้นักเรียนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองนั้น ๆ จากการอ่านหนังสือ ค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต หรือสัมภาษณ์นักการเมือง เมื่อนักเรียนรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้ว ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลว่าสาเหตุของเหตุการณ์ทางการเมืองนั้นเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง ผลประโยชน์ทางการเมือง และความเห็นต่างทางการเมือง เป็นต้น

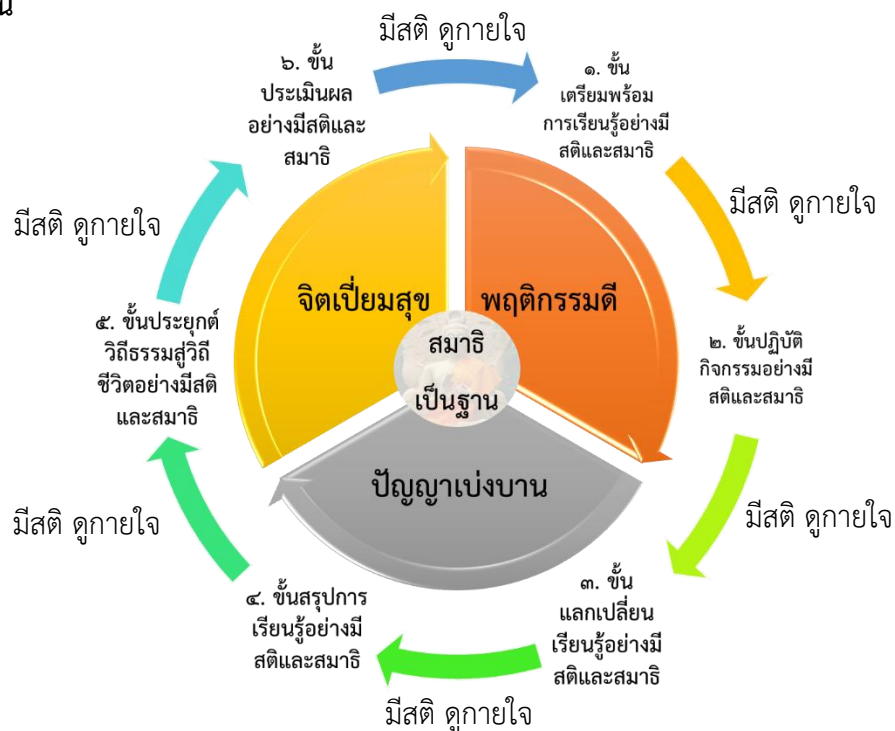
ประโยชน์ของการเรียนการสอนแบบวิธีคิดแบบสาวเหตุปัจจัย

- พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์
- ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้ง
- ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์
- แนวทางการประยุกต์ใช้การเรียนการสอนแบบวิธีคิดแบบสาวเหตุปัจจัย

การเรียนการสอนแบบวิธีคิดแบบสาวเหตุปัจจัยสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกวิชา ทุกระดับชั้น โดยครูสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของเนื้อหาและระดับชั้นของผู้เรียนได้ เช่น

- ในระดับชั้นประถมศึกษา ครูอาจใช้กิจกรรมการทดลองหรือเกมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถามและอยากหาคำตอบ
- ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ครูอาจให้นักเรียนทำโครงงานหรืองานวิจัยเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง
- ในระดับอุดมศึกษา ครูอาจให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

สมาธิเป็นฐาน

ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องตระหนักรู้ และใส่ใจในทุกกระบวนการของการเรียนรู้ที่ คือ การให้ความสำคัญกับช่วงเวลาของการเปิดโอกาสให้ได้มีสติ ดูภายในและใจในแต่ละช่วงจังหวะของแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการไปจนถึงขั้นตอนของการสรุปการเรียนรู้ในแต่ละขณะกระบวนการเรียนรู้จะต้องเป็นไปแบบพลวัต โดยมีการทวนกลับในแต่ละชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้แบบเป็นองค์รวม ไม่ใช่

การเรียนรู้แบบเส้นตรง แต่เป็นการเรียนรู้แบบทวนกลาง โดยวางฐานอยู่บนการใช้สติเพื่อให้เกิดสมาธิ อันจะนำไปสู่การจุดประกายให้เกิดปัญญาในทุกช่วงแห่งการเรียนรู้ ปัญญาที่จะเกิดขึ้นต้องเป็นปัญญาแห่งการรู้ ตื่น และเบิกบานในทุกช่วงเวลาของการใช้ชีวิต ตั้งแต่ตื่นนอนมาเรียนหนังสือ แล้วกลับไปใช้ชีวิตในบ้านของตัวเองอีกครั้งหนึ่ง จึงจะเป็นว่าเป็นการเรียนรู้พระพุทธศาสนาแบบวิถีชีวิตบนฐานของการตื่นรู้มากกว่าที่จะเน้นเฉพาะตัวความรู้แต่เพียงอย่างเดียว

๓.๔ การใช้ทรัพยากร

การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสอน โดยไม่สิ้นเปลืองหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

แนวทางการใช้ทรัพยากรในโรงเรียนในการสอนอย่างคุ้มค่า มีดังนี้

ทรัพยากรธรรมชาติ

การใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนอย่างคุ้มค่า เช่น เลือกใช้สื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและระดับชั้นของนักเรียน เก็บรักษาสื่อและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี เป็นต้น

การใช้ห้องเรียนและสถานที่ต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า เช่น วางแผนการใช้ห้องเรียนและสถานที่ต่าง ๆ ล่วงหน้า ใช้ประโยชน์จากห้องเรียนและสถานที่ต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นต้น

ทรัพยากรบุคคล

ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการเรียนการสอน จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในการสอนอย่างคุ้มค่าแก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน สร้างจิตสำนึกให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรในการสอนอย่างคุ้มค่า

๔. ผลการดำเนินการ/ผลสัมฤทธิ์/ประโยชน์ที่ได้รับ

๔.๑ ผลที่เกิดตามจุดประสงค์

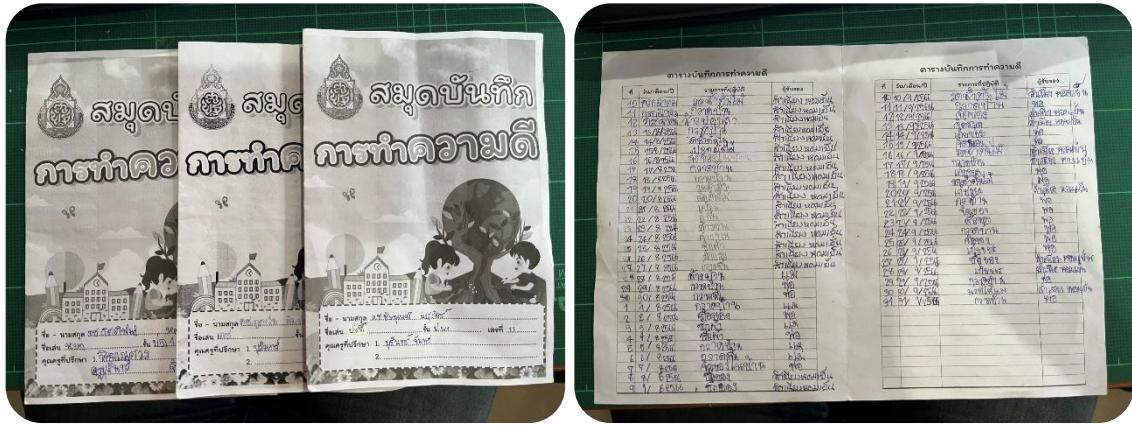
ผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ “วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย” ตามกรอบแนวคิดการเรียนรู้สมาธิเป็นฐาน ในรูปแบบวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ “นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี” ในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโดยใช้ “การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างคนดี พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้ “วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย” ตามกรอบแนวคิดการเรียนรู้สมาธิเป็นฐาน” คือ การคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีจิตจดจ่ออยู่กับปัจจัยแต่ละขณะ มีสติรู้ตัวทั่วพร้อม ตื่นรู้ และมีสมาธิมุ่งมั่นในทุกการกระทำอย่างมีความสุข ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน ๖ ขั้น คือขั้นเตรียมความพร้อมโดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีสติและสมาธิเป็นฐาน คือ การมีจิตจดจ่ออยู่กับปัจจัยแต่ละขณะ มีสติรู้ตัวทั่วพร้อม ตื่นรู้ ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนโรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ประชากรกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น ๑๔๓ คนเมื่อมีการนำหลักการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศมาใช้ในครั้งนี้มีผลการดำเนินงานสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามสถานศึกษากำหนด เพื่อเป็นพลเมืองดีของชุมชน สังคมและประเทศชาติ ในภาพรวมปฏิบัติตนตามสิทธิหน้าที่ พลเมืองดีของชาติมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง ไม่ถือเอาสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา พุดจาถูกต้องตามความเป็นจริง ในด้านมีวินัย พบว่า ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน สังคม และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นผู้ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ด้านใฝ่เรียนรู้ พบว่า เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ที่โรงเรียนและหน่วยงาน ทางการศึกษาจัดขึ้น ตั้งใจเรียนขยันหมั่นเพียรหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียน ในด้านอยู่อย่างพอเพียงพบว่า ใช้ทรัพยากรของตนเองและส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและประหยัด รู้จักเก็บรักษาดูแลวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีการฝากเงินออมทรัพย์ของตนเองในแต่ละวันอยู่ ในด้านมุ่งมั่นในการทำงาน พบว่า มีความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนเองปฏิบัติมุ่งมั่น ตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ ในด้านรักความเป็นไทยพบว่า แต่งกายเหมาะสม มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณและมีมารยาท งดงามแบบไทย เข้าร่วมและชักชวนให้ผู้อื่นทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ในด้านจิตสาธารณะพบว่า เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม ดูแล รักษา สาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ จัดกิจกรรมปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนของนักเรียน สร้างขวัญกำลังใจด้วยการยกย่อง ชมเชย ประเมินพัฒนาการของนักเรียนรายบุคคล

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ สร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียนโดยนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เรื่อง วิธีคิดแบบสี่สาวเหตุปัจจัย และสมาธิเป็นฐาน เชื่อมโยงเข้ากับการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข จากการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ผลการดำเนินการพบว่า เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล โดยผ่านการแสดงความคิดเห็นในชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีสติและสมาธิและชั้นประเมินผลอย่างมีสติและสมาธิ ซึ่งเป็นการประเมินการเรียนรู้เน้นที่การปฏิบัติ โดยใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย และประเมินจากข้อมูลหลายๆ แหล่ง ไม่เน้นการสอบวัดความรู้ แต่เน้นการประเมินทักษะและคุณลักษณะที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น การประเมินผลงานของนักเรียน โดยให้นักเรียนเขียนบันทึกความดีของฮีโร่ในรูปภาพตนเองที่วาดขึ้นมาและเขียนคำสัญญาว่าเราจะทำความดี

อะไร หรือใช้การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและผลจากการดำเนินการ พบว่านักเรียนฝึกปฏิบัติการเรียนรู้โดยใช้สมาธิในการเรียน และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนและหน่วยงานทางราชการอื่น ๆ จัดให้ด้วยความตั้งใจเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีจิตใจจดต่อต่อเรื่องที่เรียนและกิจกรรมต่าง ๆ และที่สำคัญคือนักเรียนนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาบูรณาการกับการเรียนรู้ทุกสาระ

“สมุดบันทึกความดีนักเรียน”

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ ส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และสมาธิเป็นฐานเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน และเป็นผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูสร้างสื่อนวัตกรรมสร้างสรรค์คนดีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. หรือตามกรอบแนวคิด ๕ ประการ ได้แก่ พอเพียง กตัญญู ซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม เปรียบเสมือนเป็นคุณธรรมสากล ที่จะช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น”

๔.๒ ผลสัมฤทธิ์ของงาน

ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามสถานศึกษากำหนด มีการพัฒนาตนเองและมีความรู้ ส่งผลให้นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา มีความตั้งใจและกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียน และหน่วยงานภายนอกจัดขึ้น มีความรับผิดชอบและวินัยต่องานที่ได้รับมอบหมาย ทำงานเสร็จและส่งงานตาม เวลา ช่วยเหลือเพื่อนทำเขตรับผิดชอบทำเวรตามกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนและเวรห้องเรียน ห้องพิเศษ เข้าแถวและวางรองเท้าเป็นระเบียบ ทิ้งขยะลงถังขยะ เก็บขยะโดยไม่รบกวนคำสั่งจากครู มีความเสียสละ มีจิตอาสา ช่วยเหลือครูเมื่อมีโอกาส รุ่นพี่ช่วยเหลือดูแล รุ่นน้อง นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกเพิ่มขึ้น มีทักษะการคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และได้รับรางวัลการแข่งขันวิชาการต่าง ๆ

ผลที่เกิดกับครู

จากการใช้นวัตกรรมส่งผลให้ครูกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ประกอบการสอน ไม่ละทิ้งห้องเรียน ทำหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ แต่งกาย ถูกต้องตามระเบียบและข้อตกลงของโรงเรียน มาโรงเรียนก่อนเวลาที่กำหนด มีน้ำใจต่อเพื่อนครูด้วยกันแบ่งปันสื่อการสอน ใช้สื่อการสอนร่วมกันอย่าง คุ่มค่า รวมถึงมีการสร้างเครือข่ายร่วมกันภายในโรงเรียนระหว่างโรงเรียน และหน่วยงานอื่น ส่งผลให้ครูได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครอง ชุมชน และได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานต่าง ๆ

ผลที่เกิดกับผู้บริหาร

ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียน และครูผู้สอน เป็นผู้นำ ในการขับเคลื่อนพัฒนาโรงเรียนภายใต้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีสมรรถนะในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบจนเป็นที่ประจักษ์ชัดและเป็นยอมรับจากสังคม ดังจะเห็นได้จากการได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานต่าง ๆ

ผลที่เกิดกับโรงเรียน

โรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรมต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมและ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้ผลการดำเนินงานเป็นที่ยอมรับจากคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก โดยเห็นได้จากการได้รับความร่วมมือ จากชุมชนทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์

ผลที่เกิดกับครอบครัวของนักเรียน

จากการที่นักเรียนมีการพัฒนา ส่งผลให้โรงเรียนได้รับ เสียงสะท้อนจากผู้ปกครองว่า บุตรหลานมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น มีความรับผิดชอบ ทำการบ้าน ทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยที่ผู้ปกครองไม่ต้องคอยเตือน ช่วยทำงานบ้าน จัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องเขียนมาโรงเรียนด้วยตนเอง และรู้จักการใช้ของอย่างรู้คุณค่ามากขึ้น

ผลที่เกิดกับครอบครัวของชุมชน

ส่งผลให้ชุมชนและหน่วยงานภายนอกยอมรับในผลการดำเนินงาน ให้การช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้านกำลังใจ กำลังทรัพย์ และกำลังกายทุกกิจกรรมที่มีโอกาส รวมไปถึงให้การสนับสนุนวิทยากร ในการอบรมคุณธรรมด้านต่าง ๆ สนับสนุนแหล่งเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้แก่ครูและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

๔.๓ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ได้รับการปลูกให้เกิด “การระลึกรู้” ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาสมองให้ผู้เรียนเกิด “การตื่นรู้” อันเป็นผลมาจากการมีสมาธิจดจ่ออยู่กับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการออกแบบให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเรียนรู้

๒) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ได้รับการปลูกคุณค่าและความหมาย โดยเลือกรับเอาตัวอย่างที่ดีและมีคุณค่ามาพัฒนาตัวเอง ส่งผลให้เมล็ดพันธุ์แห่งความดีงามได้เติบโตขึ้นในใจของเด็ก ๆ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันของโลกยุคดิจิทัล และสามารถสร้างพลังบวกให้เอื้อต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

๓) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณค่าภายใน โดยใช้สติและสมาธิเข้ามาเปลี่ยนโครงสร้างของสมอง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตในเชิงบวก มีปัญหาในการไตร่ตรองและแยกแยะสิ่งต่าง ๆ อย่างมีโยนิโสมนสิการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชีวิต

๔) นักเรียนโรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) ได้รับการปลูกฝังในเรื่องของสมาธิ โดยจัดเป็นกิจกรรมนั่งสมาธิก่อนเข้าเรียนทุกวัน และทุกวันศุกร์จะมีชั่วโมงคุณธรรม จริยธรรม ให้นักเรียนได้สวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิ ฝึกจิต สมาธิ ปัญญา ส่งผลให้นักเรียนโรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) ๕ ประการ

๕) เกิดความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียน นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นลำดับขั้นและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

๖) ครูได้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

๗) ผู้ปกครองเห็นการเปลี่ยนแปลงและพึงพอใจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

๕. ปัจจัยความสำเร็จ

๕.๑ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ที่เน้นการเรียนรู้เคียงคู่คุณธรรม ให้การสนับสนุน

๕.๒ ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้โดยมีความรู้อย่างกว้างขวาง มีความสามารถ ในการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

๕.๓ ระบบบริหารจัดการ โดยมีการจัดการเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติงานและการจัดสภาพการเรียนรู้โดยมีการปรับปรุงยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอน และการจัด บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

๕.๔ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ใช้ในการบริหารและการเรียนการสอน

๕.๕ หลักสูตรของโรงเรียน มีลักษณะที่ยืดหยุ่น สอดคล้องตามสถานการณ์และส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

๕.๖. การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสถานศึกษา ได้แก่ หน่วยงานราชการในท้องถิ่น หน่วยงานทางการศึกษา ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและนักเรียน จากการศึกษา กำหนดแนวทางการพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑ เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบ เพราะกลยุทธ์ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถเลือกปรับและบูรณาการแนวพัฒนาตามบริบท สภาพสังคม ข้อมูล และจุดเน้นแต่ละปีให้เป็นองค์รวมโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วมเป็นแรงผลักดันที่สำคัญ มีเครือข่าย และทีมงาน เป็นปัจจัยหลักที่จะช่วยให้เกิดกำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน

๖. บทเรียนที่ได้รับ (Lesson Learned)

จากการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่มีกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ “วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย” ตามกรอบแนวคิดการเรียนรู้สมมติเป็นฐาน ในรูปแบบวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ “นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี” ในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโดยใช้ “วงล้อแห่งธรรม” โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีสติและสมมติเป็นฐาน คือ การมีจิตจดจ่ออยู่กับปัจจัยแต่ละขณะ มีสติรู้ตัวทั่วพร้อม ตื่นรู้ และมีสมาธิมุ่งมั่นในทุกการกระทำอย่างมีความสุข ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ๖ ขั้น สามารถพัฒนาโรงเรียนสู่โรงเรียนคุณธรรม ด้วยหลักการเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา โดยอาศัยกระบวนการให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา ตามรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน และกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ตามโครงการในแผนปฏิบัติการโรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) ให้เป็นวิถีชีวิตประจำวันที่นักเรียนได้รับการส่งเสริมคุณธรรม จนเกิดเป็นวัฒนธรรมของโรงเรียนซึ่งอาศัยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการ PLC ระหว่างผู้ปฏิบัติงานในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาอุปสรรคเฉพาะหน้า ที่เกิดขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

นอกจากนี้ในส่วน of นักเรียนยังได้จัดกิจกรรมสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอน ทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ และการทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยความรู้ที่นักเรียนได้รับเกิดจากการลงมือปฏิบัติโครงการคุณธรรมซึ่งส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่คงทนและส่งผลต่อความยั่งยืน จากการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมด้วยการให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดบทเรียน ดังนี้

๑) การรับรู้และการมีส่วนร่วม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนทั้งโรงเรียน ต้องสร้างความตระหนัก ความเข้าใจให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันและเกิดความร่วมมือในการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน

๒) การบูรณาการคุณธรรมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การนำคุณธรรมบูรณาการเชื่อมโยงเข้าสู่การเรียนรู้ในชั้นเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

๓) นักเรียนทำได้ตามศักยภาพจากการที่ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นหาปัญหา สาเหตุและวิธีแก้ไขปัญหา แล้วลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการทำงานเป็นทีมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี การประเมินผล การสรุปงาน การนำเสนองาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ

๔) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นำมาพัฒนาต่อยอดได้อย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย

๕) การพัฒนาครูและพัฒนานักเรียนแกนนำ เพื่อให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระพุทธศาสนา “วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย” ตามกรอบแนวคิดการเรียนรู้สมมติเป็นฐาน ในรูปแบบวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ “นวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี” การดำเนินการต้องทำอย่างต่อเนื่อง จากรุ่นสู่รุ่นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจ ปฏิบัติได้และพัฒนานักเรียนแกนนำเป็นทีมงานของโรงเรียนที่ช่วยให้การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียน

๖) การนิเทศติดตาม สร้างขวัญและกำลังใจให้กับโรงเรียน มีข้อเสนอแนะสนับสนุนการดำเนินงานของครู ผู้บริหารโรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) แนะนำร่วมกันสร้างสรรค์คนดีช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนคุณธรรม ทำให้ครูเกิดความรู้ความเข้าใจแนวทางพัฒนาไปสู่โรงเรียนคุณธรรมได้อย่างชัดเจน

๗. การเผยแพร่/การได้รับการยอมรับ/รางวัลที่ได้รับ

๗.๑ การเผยแพร่

๑) นำเสนอผ่านประกวดนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน/วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี

๒) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผ่านเว็บไซต์โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง)/เพจFacebook โรงเรียน/YouTube Channel โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง)

๗.๒ การได้รับการยอมรับ/รางวัลที่ได้รับ

๑. รางวัลของโรงเรียน

- รางวัลทรงคุณค่า สพฐ. OBEC AWARDS ครั้งที่ ๑๑ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ ระดับ เหรียญทอง ด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษายอดเยี่ยม ประเภทโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
- รางวัล IQA AWARD ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๔ ประเภทสถานศึกษาขนาดกลาง ระดับดีเด่น
- การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับภาค ระดับดีเด่น และระดับเขตพื้นที่การศึกษา
- โรงเรียนต้นแบบสหกรณ์โรงเรียน Best of the Best ระดับประเทศ โครงการสหกรณ์โรงเรียน
- โรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕
- รางวัล “สถานศึกษาปลอดภัย” ประจำปี ๒๕๖๕ ปีที่ ๓ ติดต่อกัน ระดับดีเด่น
- รางวัล “โรงเรียนต้นแบบดีเด่น ด้านนวัตกรรม โรงเรียนปลอดบุหรี่ ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” โครงการอุปถัมภ์ราชธานีเมืองบวร สะออนโรงเรียนปลอดบุหรี่ ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สู่วิถีสุขภาพยั่งยืน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๔
- โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ ๓ ดาว ประจำปี ๒๕๖๔
- โรงเรียนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ระดับ ดีเยี่ยม

๒. รางวัลของครู

๑. รางวัลทรงคุณค่า สพฐ. OBEC AWARDS ครั้งที่ ๑๒ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครูผู้สอนยอดเยี่ยม ระดับประถมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ด้านบริหารจัดการ ระดับรางวัลเหรียญทอง
๒. ครูผู้สอน นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) รายวิชาประวัติศาสตร์ ชนะเลิศ ระดับ ดีเยี่ยม
๓. ครูผู้สอน นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับคุณภาพ ดีมาก
๔. ครูผู้ฝึกซ้อม กิจกรรมบรรยายธรรม ระดับประถมศึกษา ได้รับ ระดับภาคคณะสงฆ์ ในการแข่งขันงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรมและการประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพระพุทธศาสนาปีที่ ๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ครูผู้ฝึกซ้อม กิจกรรมบรรยายธรรม ระดับประถมศึกษา ได้รับ โล่รางวัลระดับประเทศ ในการแข่งขันงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรมและการประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพระพุทธศาสนาปีที่ ๕ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖. ครูผู้ฝึกซ้อม กิจกรรมเล่านิทานคุณธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้รับรางวัล เหรียญทอง ระดับประเทศ ในการแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ ๗๐ จังหวัดร้อยเอ็ด
๗. ได้รับคัดเลือกเป็น ครูผู้สอนต้นแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) รายวิชาประวัติศาสตร์ ระดับ ดี

๘. ครูผู้ฝึกซ้อม กิจกรรมเล่านิทานคุณธรรม ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ได้รับรางวัล **เหรียญทอง** ระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑ การแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ ๗๐

๙. ครูผู้ฝึกซ้อม กิจกรรมเล่านิทานคุณธรรม ระดับประถมศึกษา ได้รับรางวัล **เหรียญทอง** ในงาน สัปดาห์หนังสือและการเรียนรู้อุบลราชธานี ครั้งที่ ๑๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๖

๑๐. ครูผู้ฝึกซ้อม กิจกรรมเล่านิทานคุณธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้รับรางวัล **เหรียญทอง** ในงานสัปดาห์หนังสือและการเรียนรู้อุบลราชธานี ครั้งที่ ๑๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๖

๓. รางวัลของนักเรียน

๑. กิจกรรมบรรยายธรรม ระดับประถมศึกษา ได้รับ **ระดับภาคคณะสงฆ์** ในการแข่งขันงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรมและการประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพระพุทธศาสนาปีที่ ๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๖๗

๑.๑ เด็กหญิงวาสุรี โทแก้ว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖/๑

๑.๒ เด็กหญิงสร้อยเพชร หอมเย็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖/๑

๑.๓ เด็กชายธาราธร วงศ์แก้ว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖/๑

๒. กิจกรรมบรรยายธรรม ระดับประถมศึกษา ได้รับ **โล่รางวัลระดับประเทศ** ในการแข่งขันงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรมและการประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพระพุทธศาสนาปีที่ ๕ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๖๔

๑.๑ เด็กหญิงเกศรินทร์ ชุมศรี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖/๒

๑.๒ เด็กหญิงอรปรีญา อุ่นใจ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖/๒

๑.๓ เด็กหญิงรัตนชนก บุญหอม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖/๒

๓. กิจกรรมเล่านิทานคุณธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้รับรางวัล **เหรียญทอง ระดับประเทศ** ในการแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ ๗๐ จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา ๒๕๖๕

และกิจกรรมเล่านิทานคุณธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้รับรางวัล **เหรียญทอง** ในงาน สัปดาห์หนังสือและการเรียนรู้อุบลราชธานี ครั้งที่ ๑๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๖

- เด็กหญิงขวัญนรี อินทรุกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒/๒

๔. กิจกรรมเล่านิทานคุณธรรม ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ได้รับรางวัล **เหรียญทอง** ระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑ การแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ ๗๐ ปี ๒๕๖๕

- เด็กหญิงศรัญญาภรณ์ ศรีเพชร นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕/๑

๕. กิจกรรมเล่านิทานคุณธรรม ระดับประถมศึกษา ได้รับรางวัล **เหรียญทอง** ในงานสัปดาห์หนังสือและการเรียนรู้อุบลราชธานี ครั้งที่ ๑๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๖

- เด็กหญิงภาวิณี เดชคำภู นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔/๒

ลงชื่อ.....ผู้รายงาน

(นายปурินทร์ จันทวี่)

ตำแหน่ง ครู โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑

การรับรองนวัตกรรม

ข้าพเจ้า นายวุฒินันท์ แสงทอง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) เกี่ยวข้องเป็นผู้บังคับบัญชา ของนายปурินทร์ จันทวี่ ขอรับรองว่าผลงานชิ้นนี้เป็นนวัตกรรมที่ผู้รายงานดำเนินการศึกษาพัฒนาตามรายงานข้างต้นทุกประการ

ลงชื่อ.....ผู้รับรอง

(นายวุฒินันท์ แสงทอง)

ผู้อำนวยการโรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑

ภาคผนวก

เกียรติบัตรความสำเร็จจากการปฏิบัติ

รางวัลความสำเร็จจากการปฏิบัติ

กิจกรรมบรรยายธรรม ระดับประถมศึกษา ได้รับ **โล่รางวัลระดับประเทศ** ในการแข่งขันงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรมและการประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านพระพุทธศาสนาปีที่ ๕ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๖๔

กิจกรรมเล่านิทานคุณธรรม

รูปภาพการจัดกิจกรรม

ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามสถานศึกษากำหนด
ในระดับสถานศึกษาและเครือข่ายสถานศึกษา

รูปภาพการจัดกิจกรรม

ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามสถานศึกษากำหนด
ในระดับสถานศึกษาและเครือข่ายสถานศึกษา